

คำอธิบายสรุปสาระสำคัญ
พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ. ๒๕๒๖

๑. ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

จากในอดีตตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเรื่อยมาจนกระทั่งกรุงรัตนโกสินทร์มีการขุดคลองเพิ่มมากขึ้นจากเดิมเพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันทั้งด้านอุปโภคและบริโภค และเนื่องจากประชากรมีการเพิ่มจำนวนมากขึ้น การใช้น้ำหรือการขุดคลองก็มีมากขึ้น การจัดการรักษาคลองยังไม่พอเพียง ทำให้ต้องมีการออกกฎหมายมาคุ้มครอง ดังนั้น รัชกาลที่ ๕ จึงได้มีพระบรมราชโองการออกเป็นพระราชบัญญัติรักษาคลอง ศก. ๑๒๑ เนื่องจากคลองที่มีอยู่เดิมมีความชำรุด มีลักษณะตื้นเขินขึ้นจากในอดีต จึงมีพระราชดำริที่จะบำรุงรักษาคลองเก่าที่มีอยู่แล้ว และที่กำลังจะขุดขึ้นใหม่ โดยในพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดถึงข้อห้ามต่าง ๆ ในการใช้คลอง ต่อมารัชกาลที่ ๖ ได้ออกพระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ เพื่อการนำน้ำสะอาดบริสุทธิ์มาใช้ในการอุปโภคและบริโภค โดยทรงเห็นว่าได้มีการขุดคลองทหน้า ไขน้ำ และขังน้ำ สำหรับการประปาเสร็จแล้ว สมควรจะมีข้อบังคับขึ้นมาเพื่อให้ผู้หนึ่งผู้ใดมาทำอันตรายแก่คันคลอง และน้ำในคลอง อันเป็นทางน้ำสำคัญสำหรับใช้ในการอุปโภคและบริโภค โดยบัญญัติเกี่ยวกับมิให้นำกฎหมายอื่นมาใช้กับคลองประปา ซึ่งคลองที่พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ ได้กำหนดไว้คือคลองส่งน้ำและคลองที่แยกจากแม่น้ำมาบรรจบกับคลองเชียงราก และได้บัญญัติเกี่ยวกับการห้ามกระทำการต่าง ๆ หรือการขออนุญาตดำเนินการเกี่ยวกับคลอง ตามมาตรา ๔ ถึงมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ เมื่อพระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ ที่ได้ตราไว้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๖ มีบทบัญญัติที่ไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันซึ่งได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอันมากทำให้เกิดความไม่สะดวกแก่การปฏิบัติราชการ นอกจากนี้ได้มีการจัดตั้งการประปาส่วนภูมิภาคแยกต่างหากจากการประปานครหลวง จึงเป็นการสมควรที่จะปรับปรุงบทกฎหมายดังกล่าวให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งให้มีการรักษาคลองประปาในเขตของการประปาส่วนภูมิภาคในลักษณะเดียวกับคลองประปาในเขตการประปานครหลวงด้วยจึงได้ตราเป็นพระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ. ๒๕๒๖ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในการดูแลรักษาคลองประปาและป้องกันหรือป้องปรามประชาชนมิให้กระทำการใด ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในคลองประปาและกระบวนการผลิตน้ำประปา จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติในการใช้คลองประปาเพื่อประโยชน์ในการรักษาคลองประปาทั้งในส่วนของการประปานครหลวง การประปาส่วนภูมิภาค และการประปาซึ่งดำเนินการโดยหน่วยงานอื่นของรัฐ ตลอดจนกำหนดข้อห้าม ข้อปฏิบัติ และบทกำหนดโทษทางอาญาและการปรับเป็นพินัย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว

๒. สรุปสาระสำคัญของกฎหมาย

๒.๑ คลองประปา หมายความว่า คลองที่การประปาใช้เก็บน้ำและส่งน้ำที่ได้มาจากแหล่งน้ำดิบ คลองรับน้ำ หรือคลองขังน้ำ เพื่อใช้ในการผลิตน้ำประปาตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดให้เป็นคลองประปา (มาตรา ๔)

๒.๒ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้มีอำนาจกำหนดบริเวณที่เป็นคลองประปา คลองรับน้ำ คลองขังน้ำ เขตคลอง เขตหวงห้าม การเปลี่ยนแปลงบริเวณคลอง เขตคลอง หรือเขตหวงห้าม การยกเลิกคลอง เขตคลอง หรือเขตหวงห้าม โดยให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา ๕)

๒.๓ กำหนดวิธีปฏิบัติในการขออนุญาตเพื่อกระทำการตามมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง (การชักน้ำหรือวิดน้ำหรือทำให้น้ำในคลองรั่วไหล) มาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (การขุดหรือขยายคลองประปา คลองรับน้ำ หรือคลองขังน้ำ สร้างทำนบหรือปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างอื่นใดลงในเขตคลอง) หรือมาตรา ๑๐ (การเดินเรือในคลองประปา คลองรับน้ำหรือเขตหวงห้าม) ซึ่งบัญญัติให้ผู้ขออนุญาตยื่นคำขอต่อหน่วยงาน ดังนี้ (มาตรา ๗ วรรคหนึ่ง)

เขตการประปา	วิธีปฏิบัติ
(๑) เขตการประปานครหลวงตามกฎหมายว่าด้วยการประปานครหลวง และเขตคลองประปา คลองรับน้ำ คลองขังน้ำ และเขตหวงห้ามในจังหวัดปทุมธานี	ให้ยื่นคำขอต่อการประปานครหลวง
(๒) เขตการประปาส่วนภูมิภาคตามกฎหมายว่าด้วยการประปาส่วนภูมิภาค	ให้ยื่นคำขอต่อการประปาส่วนภูมิภาค
(๓) เขตการประปาซึ่งดำเนินกิจการโดยหน่วยงานอื่นของรัฐ	ให้ยื่นคำขอต่อหน่วยงานนั้น ๆ

ทั้งนี้ การขออนุญาต การอนุญาต และเงื่อนไขในการอนุญาตในเขตการประปาใด ให้เป็นไปตามข้อบังคับของการประปาตาม (๑) (๒) หรือ (๓) แล้วแต่กรณี (มาตรา ๗ วรรคสอง) (ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง : ข้อบังคับการประปานครหลวง ฉบับที่ ๙๐ ว่าด้วย การขออนุญาต การอนุญาต และเงื่อนไขในการอนุญาต เพื่อชักน้ำหรือวิดน้ำ หรือเดินเรือในคลองรับน้ำ หรือปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างในบริเวณหรือในคลองประปา หรือบริเวณคลองรับน้ำ ในเขตการประปานครหลวง และจังหวัดปทุมธานี พ.ศ. ๒๕๓๑ และฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๕)

๒.๔ กำหนดข้อห้าม ข้อปฏิบัติ บทกำหนดโทษทางอาญา และการปรับเป็นพินัย ในการใช้ และดูแลรักษาคลองประปา ดังนี้

หลักเกณฑ์	ข้อยกเว้น	บทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน
ห้ามชักน้ำหรือวิดน้ำในคลองประปา คลองรับน้ำ หรือคลองขังน้ำ โดยใช้เครื่องสูบน้ำ ระเบิด แครง โขงโลง หรือเครื่องมืออื่นใดอันมีลักษณะเดียวกัน หรือทำให้น้ำในคลองดังกล่าวรั่วไหล (มาตรา ๘ วรรคหนึ่ง)	- ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากการประปาตามมาตรา ๗ และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในใบอนุญาตนั้น - มิให้ใช้บังคับแก่การตักน้ำไปใช้เพื่อการอุปโภคหรือบริโภคในครัวเรือน (มาตรา ๘ วรรคสอง)	จำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
ห้ามขุดหรือขยายคลองประปา คลองรับน้ำ หรือคลองขังน้ำ สร้างทำนบหรือปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างอื่นใดลงในเขตคลองดังกล่าว (มาตรา ๙ วรรคหนึ่ง)	- ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากการประปาตามมาตรา ๗ และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในใบอนุญาตนั้น - ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากการประปาตามมาตรา ๗ ให้ปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างในบริเวณคลองประปา คลองรับน้ำ หรือคลองขังน้ำ และให้สิ่งก่อสร้างดังกล่าวตกเป็นกรรมสิทธิ์ของการประปา (มาตรา ๙ วรรคสอง)	จำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
ห้ามเดินเรือในคลองประปา คลองรับน้ำ หรือเขตหวงห้าม (มาตรา ๑๐)	- ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากการประปาตามมาตรา ๗ และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในใบอนุญาตนั้น	ชำระค่าปรับเป็นพินัยไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท (แก้ไขตามพระราชบัญญัติปรับเป็นพินัย พ.ศ. ๒๕๖๕)
ห้ามใช้ถ่อค้ำ หรือจอดเรือในบริเวณที่มีป้ายหรือเครื่องหมายของการประปาแสดงว่าเป็นบริเวณที่ฝั่งท่อส่งน้ำดิบ (มาตรา ๑๑)	-	ชำระค่าปรับเป็นพินัยไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท (แก้ไขตามพระราชบัญญัติปรับเป็นพินัย พ.ศ. ๒๕๖๕)
ห้ามทำลายหรือทำให้เสียหายแก่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังต่อไปนี้	-	จำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หลักเกณฑ์	ข้อยกเว้น	บทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน
<p>(๑) คันคลอง</p> <p>(๒) ประตูน้ำ ทำนบหรือเขื่อนของการประปา</p> <p>(๓) ท่อส่งน้ำดิบ หรือท่อผ่านคลอง</p> <p>(๔) สะพานข้ามคลองประปา สะพานข้ามคลองรับน้ำ หรือสะพานข้ามคลองขังน้ำ</p> <p>(มาตรา ๑๒)</p>		
<p>ห้ามนำหรือปล่อยสัตว์ใด ๆ ลงไปในคลองประปา คลองรับน้ำ หรือเขตหวงห้าม</p> <p>(มาตรา ๑๓)</p>	-	<p>ชำระค่าปรับเป็นพินัยไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท (แก้ไขตามพระราชบัญญัติปรับเป็นพินัย พ.ศ. ๒๕๖๕)</p>
<p>ห้ามเทหรือทิ้งสิ่งใด ๆ หรือระบายหรือทำให้น้ำโสโครกลงไปในคลองประปา คลองรับน้ำ หรือคลองขังน้ำ</p> <p>(มาตรา ๑๔)</p>	-	<p>จำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ</p>
<p>ห้ามทิ้งซากสัตว์ ขยะมูลฝอย หรือสิ่งปฏิกูลลงในเขตคลองประปา คลองรับน้ำ หรือคลองขังน้ำ</p> <p>(มาตรา ๑๕)</p>	-	<p>จำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ</p>
<p>ห้ามซัดฝ้า ล้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรืออาบน้ำในเขตคลองประปา</p> <p>(มาตรา ๑๖)</p>	-	<p>ชำระค่าปรับเป็นพินัยไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท (แก้ไขตามพระราชบัญญัติปรับเป็นพินัย พ.ศ. ๒๕๖๕)</p>
<p>ห้ามเพาะปลูกพืชชนิดหนึ่งชนิดใดในคลองประปา คลองรับน้ำ หรือเขตหวงห้าม</p> <p>(มาตรา ๑๗)</p>	-	<p>ชำระค่าปรับเป็นพินัยไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท (แก้ไขตามพระราชบัญญัติปรับเป็นพินัย พ.ศ. ๒๕๖๕)</p>

หลักเกณฑ์	ช้อยกเว้น	บทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน
ห้ามจับสัตว์น้ำ (๑) ในคลองประปา คลองรับน้ำ หรือเขตหวงห้าม หรือ (๒) ในคลองขังน้ำซึ่งอยู่ นอกเขตหวงห้าม โดยใช้เครื่องมือ ที่ปักหรือดักไว้ อันเป็นการ กีดขวางการปฏิบัติงานของ การประปา (มาตรา ๑๘)	-	ชำระค่าปรับเป็นพินัยไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท (แก้ไขตาม พระราชบัญญัติปรับเป็นพินัย พ.ศ. ๒๕๖๕)

หมายเหตุ - คำอธิบายนี้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ในการเข้าใจสาระสำคัญของกฎหมายเท่านั้น ส่วนการจะปฏิบัติตามกฎหมายให้เป็นอย่างดีนั้น ประชาชนจะต้องศึกษา ทำความเข้าใจ ตรวจสอบ และยึดถือตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญ